

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kitap Okuma Kültürü: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği¹

Hatice FIRAT² & Mustafa Volkan COŞKUN³

ÖZET

Bu çalışma, Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kültürünü ortaya koymayı, okur olarak taşıdıkları özellikleri, eğilimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 160 Türkçe öğretmeni adayı ile gerçekleştirilmiştir. Veriler anket yolu ile elde edilmiştir. Veri analizi "IBM SPSS STATISTICS VERSION 20" paket programında yapılmış, frekans analizi ve çapraz tablo analizinden faydalanılmıştır. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; Türkçe öğretmeni adayları serbest zamanlarını değerlendirmek için "kitap okuma"yı tercih ettiklerini; okuma alışkanlığı ve kültürünün gelişmesinde etkili olan kişilerin başında öğretmenlerin ve arkadaşların geldiğini ifade etmişlerdir. Adayların kitap okuma amaçlarının başında "ders nedeniyle araştırma yapmak", okumayı tercih ettikleri kitap türleri arasında "edebi eserler" ve okumayı tercih ettikleri türler arasında da "roman" birinci sırada gelmektedir. Ayrıca öğretmen adayları okuyacakları kitaplara ulaşmak için genellikle "kütüphaneden ödünç alma" yolunu tercih etmekte, yılda ortalama 11-20 kitap okumakta, dolayısıyla "orta düzeyde okuyan okuyucu" grubuna girmektedir. Kitap seçimlerinde kitabın "konusu, yazarı ve dil ve anlatım özellikleri"ni dikkate almaktadırlar. Bu durum adaylarının kitapları rastgele değil belirli özellikler doğrultusunda seçtiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Türkçe eğitimi, Türkçe öğretmeni adayları, Okuma kültürü

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.22521/jesr.2017.71.5>

¹ Bu çalışma Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresinde (29 Eylül-2 Ekim 2016, Muğla, Türkiye) Bildiri Olarak Sunulmuştur.

² Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, haticefirat@mu.edu.tr

³ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, vcoskun@mu.edu.tr

GİRİŞ

Okuma kültürü, “bireylerin okuma eylemiyle ilgili olarak edindikleri becerilerin, toplumda bir yaşama biçimine dönüşmesi” şeklinde tanımlamakta ve “yazılı kültür ürünlerinin dünyasıyla tanışmış; tanıştığı bu dünyanın kendine sunduğu iletileri paylaşma, sınama, sorgulama yeterliğine ulaşmış; bunların sunduğu olanaklarla yaşamayı alışkanlık haline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu kültür” olarak açıklanmaktadır (Sever, 2013). İnsanların yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim düzeyi, gelir durumu, ebeveynlerinin eğitim düzeyi, kütüphane kullanma alışkanlığı vb. değişkenlere bağlı olarak okuma amacı ve okudukları materyaller değişmekte, buna bağlı olarak da okuma kültürü şekillenmektedir. Ansiklopedik bilgi içeren kitapların (ders kitapları vs.) dışında olan ve kendi tercihleri ile sürdürdükleri okuma süreci, kişilerin okuma kültürü hakkında fikir edinmesine yardımcı olmaktadır. Okunan kitapların; türleri, yazarları, edebiyat dünyasındaki kabul edilebilirlikleri gibi unsurlar, okurun kimliğini ve onun okuma kültürünü ortaya koymada göz önünde tutulabilecek özelliklerdir (Ayyıldız, Bozkurt, & Canlı, 2006; Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011)

Okuma alışkanlığı kazanılmasında etkili olan üç dönem, çocukluk, gençlik ve yetişkinlik; üç kurum ise aile, okul ve çevre olarak kabul edilmektedir (Çocuk Vakfı, 2006). Buna bağlı olarak okuma kültürü edinme/edindirme sürecini oluşturan çeşitli basamaklar bulunmaktadır. Ardışık bir süreç olan “Okuma kültürü edinme süreci”nin ilk basamağını, “dinleme alışkanlığı”, ikinci basamağını “okuma yazma becerisi”, üçüncü basamağını “okuma alışkanlığı becerisi”, dördüncü basamağını “eleştirel okuma becerisi” ve beşinci basamağını “evrensel okur-yazarlık becerisi” oluşturmaktadır. Sever’e göre (2003) eleştirel okuma becerisi, temeli çocukluk yıllarında kitaplarla atılan “okuma kültürünün” yapılanmış biçimidir.

Samur’a göre (2016), demokratik ve çağdaş toplum olmanın en önemli koşullarından biri bireylerin okuma kültürü edinmesidir ve okuma kültürü edinmede erken çocukluktan başlayarak nitelikli kitaplarla etkileşim ve iletişim kurulması önemlidir. Bu nedenle bireylere okul öncesi dönemde “okuma sevgisi”, ilkokulda “okuma alışkanlığı” ve ortaokulda “okuma kültürü” kazandırılmalıdır. Okuma kültürü edindirmenin ilk basamağı ise “okul öncesi dönem”dir. Bu dönem görsel okuma/görsel ve dilsel uyaranlarla iletişim kurma dönemidir. “Çocukların kitapla tanışmasını (0-2 yaş) ve kitaplarla arkadaşlık kurmasını (2-4 yaş), çocuklarda kitap sevgisi oluşturulmasını (4-6 yaş) kapsar. İkinci basamak “ilkokul dönemi”dir. Bu dönem görsel okumadan dilsel okumaya geçiş dönemidir ve “çocuklara okuma yazma becerisi (6-8 yaş) ve okuma alışkanlığı kazandırılmasını (8-10 yaş)” kapsar. Üçüncü basamak “ortaokul dönemi”dir. Dilsel okumadan eleştirel okumaya; okuma, izleme ve dinlemeye geçiş dönemidir. “Çocuklara eleştirel okuma, izleme, dinleme becerisi (10-12 yaş) ve okuma kültürü kazandırılmasını (12-14 yaş)” kapsar. Okuma Kültürü Edindirme Basamaklarına göre, görsel okuma, dilsel okuma ve eleştirel okuma kazanımıyla “okuma kültürü edinme” sürecine ulaşılmakta ve bu süreçte aileye ve okula/eğitim-öğretim sürecine önemli sorumluluklar düşmektedir.

Okumanın gündelik yaşamın öğeleri arasında yer alması toplumun okuma kültürüne sahip olduğunun en önemli göstergesidir. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları çevrelerinde oluşan okuma kültürünün zenginliği ile doğru orantılıdır. Dolayısıyla çevrelerinde okuma görüntüleri ile karşılaşmaları, aileleri ya da çevredeki diğer kişilerin okuma yaşantılarını paylaşmaları onların okuma alışkanlığı kazanmalarında önemli rol oynamaktadır (Samur, 2016). “Okuma kültürünün temeli erken çocukluk döneminde atılmalı, çocukların dünyasına okuma görüntülerinin girmesi sağlanmalıdır” (MEB, 2015). Buna karşın

okuma kültürünün gelişmesini engelleyen bir takım unsurlar da söz konusudur. Bu unsurların başında:

1. Kitle iletişim araçları/özellikle televizyon
2. Çocuk ve gençler için yayımlanan eserlerde ve yabancı edebiyatlardan Türkçeye çevrilen çeviri kitaplarında çevirmenlerin *görelilik ilkesini* ciddiye almamaları,
3. Gerek çocuk ve gençler gerekse yetişkinler için yazılan kitapların gelişigüzel üretilmesi, edebi ve estetik anlayıştan yoksun olması,
4. Nitelikli kitap basım ve yayımının önündeki engellerin kaldırılmaması,
5. Halk kütüphaneleri ile çocuk ve gençlik kütüphanelerinin hem kitap hem de iç donanımlarının okurları okumaya davetkâr olmaması gelmektedir (Gültekin, 2011; Samur, 2016).

Yapılan araştırmalar genel olarak Türkiye’de okuma alışkanlığının yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır. Çocuk Vakfı’nın (2006) araştırmasına göre, Türkiye’de nüfusun % 40’ı hiç kütüphaneye gitmemekte, gençlerin % 70’i hiç okumamakta, yetişkin nüfusun % 95’i yalnızca televizyon izlemekte ve % 5’i televizyon seyretmenin yanı sıra kitap okumakta, öğretmenlerin %63’ü bazen kitap okumaktadır. Türkiye’de düzenli kitap okuma alışkanlığı oranı ise binde 1’dir. Ayrıca Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde, Türkiye 35 ülkede arasında 28. sırada yer almakta ve buna göre Türk öğrencilerin, okuma becerileri uluslararası standartların altında kalmaktadır. Bu sonuçlara göre Türkiye’nin gerçeği “*okumama alışkanlığı*”na sahip olmasıdır. Samur’a göre (2016) de Türkiye’de bireyler temel-okuryazarlık düzeyinde kalmakta, okuma alışkanlığı düzeyine ulaşamamaktadır. Buna karşın toplumumuzun okuma kültürüne sahip olması için bir takım adımlar da atılmaktadır. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) politikalar başlığı altında 308. maddede “Okuma kültürü yaygınlaştırılacak, çocukların erken yaşlarda kültür ve sanat eğitimi almaları sağlanacaktır” ifadesinin yer alması okuma kültürünün geliştirilmesi açısından önemli bir adımdır (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Yukarıda da belirtildiği gibi okuma kültürü edindirme sürecinde aile, öğretmen ve çevreye önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle öğrencilerin model olarak aldığı öğretmenlerin okuma alışkanlıklarının iyi düzeyde olması ve okuma alışkanlıklarına ilişkin özellikler önem taşımaktadır. Okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmada okullarda Türkçe dersleri ve Türkçe öğretmenleri özel bir yere sahiptir. Bütün derslerin başarısını etkileyen Türkçe öğretimiyle öğrencilerin anlama (okuma, dinleme) ve anlatma (konuşma-yazma) becerilerinin geliştirilmesi yanında “okuma kültürü edinmiş, düşünen-duyarlı bireyler” yetiştirilmesi de amaçlanmaktadır. Öğrencilerin okuma alışkanlığı edinmeleri Türkçe dersinin başarısını belirleyen temel etkenlerdendir. Bu nedenle özellikle öğrencilere okuma alışkanlığı kazandıracak ve onların okuma kültürünü şekillendirecek olan Türkçe öğretmeni adaylarının, kitap okuma alışkanlığına sahip olması ve aynı zamanda okur olarak taşıdıkları özellikler önem taşımaktadır. Konunun önemine karşılık, alanyazında genel olarak öğretmen adayları (Arı & Demir, 2013; Aslantürk, 2008; Batur, Gülveren & Bek; Bozpolat, 2010; Saracaloğlu, Yenice, & Karsakaloğlu; Kırmızı, Ferli, & Kasap), daha özeldir ise Türkçe öğretmeni adayları (Kuş & Türkyılmaz, 2010; Kurt & Urgan, 2015) üzerine yapılan araştırmaların genellikle okuma alışkanlığı üzerine yoğunlaşması, öğretmen adaylarının okumayla ilgili tercihlerini ve eğilimlerini/okuma kültürünü derli toplu bir şekilde ortaya koyan çalışmaların çok yer almaması nedeniyle alanda okuma kültürüne yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkçe öğretmeni adaylarının okur olarak taşıdığı özellikleri, okuma, ilgi, tercih ve

yönelimlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma ile Türkçe öğretmeni adaylarının okur profili hakkında fikir sahibi olunabilecektir. Bu doğrultuda onların çocuklara/gençlere okuma alışkanlığı ve kültürü kazandırabilmeleri için gerekli olan donanımına sahip olarak mezun olabilmeleri için öneriler sunulabilecektir. Böylece çalışmanın alana katkı sağlayacağı yeni araştırmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın modeli, Çalışma grubu

Araştırmada, var olan durumu olduğu gibi ortaya koyma amacı güdülen tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde, araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır (Karasar, 1999). Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören Türkçe öğretmeni adaylarıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören ve araştırmaya katılmaya istekli olan 160 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 96'sı kız, 65'i erkektir. Kız öğrencilerden 24'ü birinci sınıf, 27'si ikinci sınıf, 23'ü üçüncü sınıf, 21'i de dördüncü sınıf; erkek öğrencilerin 23'ü birinci sınıf, 14'ü ikinci sınıf, 13'ü üçüncü sınıf, 15'i de dördüncü sınıftır. Okuma kültüründe yaş, cinsiyet eğitim durumu gibi etkenler önemlidir. Ancak çalışma öğretmen adaylarını kapsadığı için; aynı eğitim düzeyinde ve yaşlarda olmaları bakımından bu unsurlar ayrıca değerlendirmeye alınmamış, sınıf farklarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Türkçe öğretmeni adaylarının kitap okuma kültürlerini belirlemeye yönelik veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anketle elde edilmiştir. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümü sınıf, yaş, cinsiyet gibi öğretmen adaylarının demografik özelliklerini içeren sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise okuma tercih ve eğilimlerine yönelik dördü açık uçlu, altısı kapalı uçlu toplam 10 soru yer almaktadır. Uzman görüşü alınarak hazırlanan anket formu ile Türkçe öğretmenliği bölümü 1. 2. 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 30 öğretmen adayına 25.02.2016 tarihinde ön uygulama yapılmıştır. Anlaşılamadığı düşünülen sorular yeniden düzenlenmiş, anket formuna son şekli verilmiş ve 08.03.2016 tarihinde araştırmacıların denetiminde asıl uygulama gerçekleştirilmiştir. Asıl uygulama öğrencilerin ders saati dışında sınıf ortamında gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin sözlü izni alınmıştır.

Anket formundaki veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, frekans ve çapraz tablo analizinden faydalanılmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0,83 olarak hesaplanmıştır. Açık uçlu sorular için elde çeteleme yapılmış ve yanıtlar içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak olan içerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Öğretmen adaylarının anket sorularına verdikleri cevaplar bu doğrultuda incelenmiş, kodlanmış ve belirli kategorilere ayrılarak sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan veriler tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca ankete katılanların düşüncelerini daha etkili bir şekilde yansıtabilme amacıyla öğretmen adaylarının cevaplarından alıntılara yer verilmiştir. Ankete katılanların bazı sorularda bir soruya birden fazla cevap verdikleri göz önünde bulundurularak bu sorularda yüzdelik hesaplar, öğrenci sayısı değil, cevap sayısı dikkate alınarak yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, öğretmen adaylarının anket sorularına verdikleri cevaplardan oluşan bulgular yer almaktadır. Araştırma bulguları, ankette yer alan sorular temel alınarak 10 alt başlık altında sunulmuş, her bir alt başlığa ilişkin tablo ilgili başlığın altında verilmiştir.

Öğretmen Adaylarının Serbest Zamanlarını Değerlendirmek için Yaptığı Etkinlikler

Bu tema altında, öğretmen adaylarının farklı türlerde kitap okuma durumlarına ilişkin verileri içeren tablolar yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının serbest zamanlarını değerlendirmek için yaptığı etkinlikler

Serbest zaman etkinlikleri	1.Sınıf		2.Sınıf		3.Sınıf		4.Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Spor yapma (futbol, basketbol, yüzme vb.)	4	8.5	4	9.7	5	13.8	1	2.7	15	9.3
Gezmek/arkadaşlarla vakit geçirme	5	10.6	8	19.5	5	13.8	4	11.1	22	13.7
Balık tutma	0	0	0	0	1	2.7	0	0	1	.6
İnternet, bilgisayar ya da telefonda oyun oynama	2	4.2	5	12.1	4	11.1	3	8.3	14	8.7
Araştırma-inceleme yapma	2	4.2	3	7.3	2	5.5	0	0	7	4.3
Ders çalışma	3	6.3	3	7.3	6	16.6	2	5.5	14	8.7
Kitap okuma	14	29.7	14	34.1	21	58.3	21	58.3	70	43.7
Film/maç izleme (TV, sinema)	2	4.2	4	9.7	0	0	7	19.4	13	8.1
Yaratıcı drama çalışmaları yapma	0	0	1	2.4	0	0	0	0	1	.6
Müzik dinlemek	0	0	0	0	0	0	1	2.7	1	.6
Enstrüman çalma (Piyano, gitar)	1	2.1	0	0	0	0	1	2.7	2	1.2
Dans etme	0	0	2	4.8	1	2.7	0	0	3	1.8
Resim yapma	1	2.1	0	0	0	0	0	0	1	.6
Deneme yazma	0	0	0	0	1	2.7	0	0	1	.6
Çevirmenlik	0	0	0	0	0	0	1	2.7	1	.6
Uyuma	3	6.3	0	0	0	0	1	2.7	4	2.5

Tablo 1'e göre Türkçe öğretmeni adaylarının serbest zamanlarını değerlendirmek için yaptığı etkinliklerin başında tüm sınıflar düzeyinde ve genel toplamda "kitap okumak (% 43,7)" gelmektedir. 2. sırada gezmek/arkadaşlarla vakit geçirmek (% 13,7) (3. sınıflarda "spor yapma" cevabı da eşit orana sahip olduğu için 2. sırada kabul edilmiştir) yer almaktadır. Üçüncü sırayı genel toplamda "spor yapma" olsa da sınıflar düzeyinde; 1. sınıflarda spor yapma (% 8,5), 2. sınıflarda internete bağlanma/ bilgisayar ya da telefonda oyun oynama (% 12,1), 3. sınıflarda ders çalışma (% 16,6), 4. sınıflarda ise Gezmek/arkadaşlarla vakit geçirme (% 11,1) cevabı almıştır. Çalışmada genel olarak bakıldığında gençler arasında yaygın olduğu bilinen müzik dinlemek, sinemaya gitmek, TV izlemek gibi etkinliklerinin düşük oranda çıkması ve farklı etkinlikleri içeren bir dağılım olması dikkat çekmektedir.

Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığının Kazanılması Gereken Döneme İlişkin Görüşleri

Aşağıda öğretmen adaylarının "okuma alışkanlığının kazanılması gereken dönem"e ilişkin cevaplarını içeren tablo yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığının kazanılması gereken döneme ilişkin görüşleri

Dönem	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulöncesi Dönem	5	11.5	6	15.0	9	25.0	13	36.1	33	21.0
İlkokul Dönemi	33	73.3	26	65.0	23	63.9	18	50.0	100	63.7
Ortaokul Dönemi	7	15.6	8	20.0	4	11.1	5	13.9	24	15.3
TOPLAM	45	100.0	40	100.0	36	100.0	36	100.0	157	100.0

Tablo 2'ye göre gerek genel toplamda (% 63,7) gerekse tüm sınıflar düzeyinde öğretmen adaylarının yüksek oranlarla çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılması için en uygun dönemin "ilkokul" olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. 2. sırayı ise 1. ve 2. sınıflarda "ortaokul" dönemi, 3. ve 4. sınıflarda "okulöncesi" dönem cevabı almaktadır.

Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Amaçları

Bu tema altında, öğretmen adaylarının kitap okuma amaçlarına ilişkin cevaplarını içeren tablo yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının kitap okuma amaçları

Amaçlar	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ders nedeniyle araştırma yapmak için	29	61.7	29	70.7	30	81.1	31	86.1	119	73.9
Dinlenmek / kafa dağıtmak için	17	36.2	20	48.8	15	40.5	16	44.4	68	42.2
Hoşlandığım için/eğlenmek ve edebi haz almak için	22	46.8	25	61.0	24	64.9	22	61.1	93	58.1
Kişisel gelişim/bilgilenme için	19	41.3	30	73.2	23	62.2	20	55.6	92	57.5
Serbest zamanları değerlendirmek için	14	29.8	23	56.1	22	59.5	15	41.7	74	46.0
Sınavlarda sorumlu tutulduğumuz için	25	53.2	29	70.7	30	81.1	26	72.2	110	68.3
Diğer	0	0.0	1	2.4	2	5.4	1	2.8	4	2.5

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun 1. 3. ve 4. sınıfta ilk sırada, 2. sınıfta da 2. sırada yer verdikleri amaç "Ders nedeniyle araştırma yapmak" cevabıdır. Genel toplamda da "Ders nedeniyle araştırma yapmak için" 1. sırayı, "sınavlarda sorumlu tutulduğumuz için" 2. sırayı, "Hoşlandığım için/eğlenmek ve edebi haz almak için" 3. sırayı almaktadır. Bu durum öğretmen adaylarının okuma eğiliminde ders geçme ve not kaygısının belirleyici olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca kitap okuma amaçları arasında "Diğer" ve "Dinlenmek/kafa dağıtmak için" cevapları en düşük oranda kalmıştır.

Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığı ve Kültürünün Gelişmesinde Etkili Olan Kişiler

Aşağıda, öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığı ve kültürünün gelişmesinde etkili olan kişilere ilişkin bilgi ve tabloya yer verilmektedir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığı ve kültürünün gelişmesinde etkili olan kişiler

Okuma alışkanlığı ve kültüründe etkili olan kişiler	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Annem	5	11.1	7	17.9	8	22.9	8	22.2	28	18.1
Babam	10	22.2	3	7.7	5	14.3	7	19.4	25	16.1
Arkadaşlarım	15	33.3	21	53.8	15	42.9	17	47.2	68	43.9
Kardeşim	7	15.6	8	20.5	6	17.1	4	11.1	25	16.1
Öğretmenim	27	61.4	27	69.2	23	65.7	22	61.1	99	64.3
Diğer	5	11.1	3	7.7	3	8.6	4	11.1	15	9.7
Hiçbiri	9	20.0	4	10.3	5	14.3	7	19.4	25	16.1

Tablo 4'te öğretmen adaylarının verdiği cevaplara bakıldığında, okuma alışkanlığının gelişmesinde ilk sırada % 64,3 ile öğretmenler, 2. sırada ise % 43,9 ile arkadaşlar, üçüncü sırada % 18,1 ile anne etkili olmaktadır. Sınıflara bakıldığında 3. ve 4. sınıflarda bu sıralamanın değişmediği, diğer sınıflarda da ilk iki sıranın aynı kaldığı ancak 3. sırayı 1. sınıfta "baba", 2. sınıfta "kardeş" cevaplarının aldığı görülmektedir. Bu noktada 3. sırada "anne, baba, kardeş" olmak üzere genel olarak aile bireylerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Okumayı Tercih Ettiği Kitap Türleri

Türkçe öğretmeni adaylarının okumaktan hoşlandıkları kitap türlerine ilişkin bilgiler ve bilgilerin gösterildiği tablo bu başlık altında yer almaktadır.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının okumayı tercih ettiği kitap türleri

Kitap türleri	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kişisel gelişim kitapları	16	34.0	24	58.5	21	56.8	21	58.3	82	50.9
Edebi eserler	31	66.0	34	82.9	29	78.4	32	88.9	126	78.3
İlgi duyulan konulardaki (tarih, siyaset, psikoloji, eğitim...) kitaplar	27	57.4	28	68.3	23	62.2	25	69.4	103	64.0
Bilimsel kitaplar	19	40.4	14	34.1	21	56.8	15	41.7	69	42.9
Diğer	7	14.9	5	12.2	7	18.9	2	5.6	21	13.0

Tablo 5'e göre Türkçe öğretmeni adaylarının okumayı tercih ettiği kitap türleri arasında % 78,3 oranıyla edebi eserler ilk sırada gelmektedir. Bunun dışında yine yüksek bir oranla (% 64,0) öğretmen adaylarının ilgi alanlarına giren konularla ilgili kitapları tercih ettiği belirlenmiştir.

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okumayı Tercih Ettiği Edebi Türler

Öğretmen adaylarının okumayı tercih ettiği türlere ilişkin verileri içeren bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Türkçe öğretmeni adaylarının okumayı tercih ettiği edebi türler

Tercih edilen edebi türler	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Roman	27	57.4	27	65.8	26	72.2	29	80.0	109	68.1
Hikâye	9	19.1	15	36.5	12	33.3	16	44.4	52	32.5
Şiir	9	19.1	11	26.8	5	13.8	14	38.8	39	24.3
Deneme	5	10.6	4	9.7	7	19.4	6	16.6	22	13.7
Makale	8	17.0	5	12.1	10	27.7	19	52.7	42	26.2
Masal	0	0	2	4.8	3	8.3	1	2.7	6	3.7
Biyografi	0	0	0	0	2	5.5	0	0	2	1.2
Tiyatro	3	6.3	3	7.3	2	5.5	3	8.3	11	6.8
Destan	0	0	0	0	1	2.7	3	8.3	4	2.5
Anı	0	0	2	4.8	1	2.7	0	0	3	1.8
Gezi Yazısı	0	0	1	2.4	0	0	0	0	1	.6
Köşe yazısı	0	0	0	0	1	2.7	0	0	1	.6
Eleştiri	0	0	0	0	0	0	2	5.5	2	1.2
Röportaj	0	0	1	2.4	0	0	0	0	1	.6
Bütün edebi eserler	4	8.5	3	7.3	2	5.5	4	11.1	13	8.1

Tablo 6 incelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının okumayı tercih ettikleri edebi türler arasında ilk sıralarda; % 68,1 ile roman, % 32,5 ile hikâye, % 26,2 ile makale, % 24,3 ile şiir ve % 13,7 ile denemenin geldiği görülmektedir. Gezi yazısı, köşe yazısı ve röportaj % 0,6 ile en düşük yüzdeye sahip türler olarak tespit edilmiştir.

Öğretmen Adaylarının Okuyacakları Kitabı Edinme Yolu Tercihi

Öğretmen adaylarının bölümde okuyacakları kitapları elde etme biçimine ait bilgi ve tablo bu bölümde yer almaktadır.

Tablo 7. Öğretmen adaylarının okuyacakları kitabı elde edinme yolu tercihi

Kitabı elde etme biçimi	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Satın alarak	31	65.9	33	80.4	32	88.8	31	86.1	127	79.3
Kütüphaneden ödünç alarak	38	80.8	33	80.4	30	83.3	34	94.4	135	84.3
Tanıdıklardan ödünç alarak	25	53.1	32	78.0	30	83.3	26	72.2	113	70.6
Diğer	2	4.2	2	4.8	1	2.7	1	2.7	6	3.7

Öğretmen adaylarının okuyacakları kitaba ulaşma yollarına bakıldığında ilk sırayı % 84,3 oranıyla "kütüphaneden ödünç alma", 2. sırayı % 79,3 ile "satın alma", 3. sırayı da % 70,6 ile tanıdıklardan ödünç alma" cevabı almıştır. Rakamların yakın olması öğretmen adaylarının tüm seçenekleri sıklıkla kullandığını göstermektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen öğretmen adaylarının "bilgisayardan/elektronik okuma (PDF), takas etme" açıklamalarına yer verdikleri görülmüştür.

Öğretmen Adaylarının Kitap Seçimini Etkileyen Faktörler

Öğretmen adaylarının kitap seçimini etkileyen faktörlere ilişkin veriler Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Kitap seçimini Etkileyen Faktörler

Kitap Seçimini Etkileyen Faktörler	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yazarı	39	82.9	32	78.0	29	80.5	29	80.5	129	80.6
Adı	20	42.5	18	43.9	22	61.1	20	55.5	80	50.0
Konusu	39	82.9	35	85.3	29	80.5	32	88.8	135	84.3
Fiyatı	10	21.2	9	21.9	16	44.4	15	41.6	50	31.2
Kapak Resmi	11	23.4	11	26.8	16	44.4	16	44.4	54	33.7
Kapağındaki açıklama yazısı	12	25.5	19	46.3	10	27.7	15	41.6	56	35.0
Dil ve anlatım özelliği	17	36.1	23	56.0	22	61.1	20	55.5	82	51.2
Klasikler arasında yer alması	21	44.6	26	63.4	19	52.7	12	33.3	78	48.7
Çok okunanlar listesinde yer alması	9	19.1	20	48.7	16	44.4	13	36.1	58	36.2
Rast gele okunan bölüm	9	19.1	12	29.2	13	36.1	12	33.3	46	28.7
Ruh hali	13	27.6	17	41.4	17	47.2	13	36.1	60	37.5
Arkadaş tavsiyesi	13	27.6	22	53.6	18	50	23	63.8	76	47.7
Eleştirmen görüşleri	15	31.9	20	48.7	17	47.2	9	25	61	38.1
Gazete, dergi ve televizyon vb. deki tanıtımlar	8	17.0	13	31.7	13	36.1	10	27.7	44	27.5
Yazarın dünya görüşüne yakın olması	11	23.4	22	53.6	19	52.7	12	33.3	64	40.0
Diğer	2	4.2	-	-	2	5.5	1	2.7	5	3.1

Tablo 8'e göre, Türkçe öğretmeni adaylarının kitap seçimini etkileyen en önemli etken % 84,3 oranıyla "kitabın konusu"dur. Bunu, % 80,6 ile "yazarı", % 51,2 ile "dil ve anlatım özellikleri", %50 ile de "adı" izlemektedir. Ayrıca "kitabın klasikler arasında yer alması" (% 48,7) ve "arkadaşların tavsiye ediyor olması" (% 47,7) da öğretmen adaylarının kitap seçiminde etkili olan nedenler arasında görünmektedir. "Yazarların dünya görüşüne yakın olması"nı önemseyen adaylarının oranı da (% 40) aslında azımsanmayacak düzeydedir. Kısacası Türkçe öğretmeni adayları için kitabın konusu, yazarı, yazarının dünya görüşü, adı, klasikler arasında yer alıp almadığı gibi unsurlar önemsenen faktörlerdir.

En düşük oranlarda olduğu belirlenen etkenler ise "kitabın fiyatı (% 31,2)", "rast gele okunan bölüm (% 28,7)" ve "gazete, dergi ve televizyon vb. deki tanıtımlardır (% 27,5)". "Diğer" diyen öğretmen adayları açıklamalarında daha çok televizyonda dizi olan, hocalarının tavsiye ettiği ya da ödev olarak verdiği kitapları seçtiğini belirtmişlerdir.

Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığını Olumsuz Etkileyen Faktörler

Okuma kültürünün oluşmasında ön adım, okumanın alışkanlığa dönüştürülmesidir. Bu nedenle öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarını olumsuz etkilediğini düşündükleri faktörler de çalışmaya konu edilmiş ve verilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığını olumsuz etkileyen faktörler

Kitap okuma alışkanlığını olumsuz etkileyen faktörler	1.Sınıf		2.Sınıf		3.Sınıf		4.Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ders yoğunluğu (ödevler, sınavlar, vb.)	11	23.4	6	14.6	12	33.3	14	38.8	43	26.8
Teknolojik araçlarla çok zaman geçirme (TV, bilgisayar, cep telefonu, sosyal medya vb.)	10	21.2	11	26.8	10	27.7	5	13.8	36	22.5
Çevre (aile, arkadaş, yurt ortamı vb.)	6	12.7	4	9.7	6	16.6	0	0	16	10
Maddi durum	2	4.2	1	2.4	0	0	0	0	3	1.8
Gezme vb. kişiler zevkler	2	4.2	1	2.4	1	2.7	0	0	4	2.5
Gürültü/ışık vb. ortam özellikleri	4	8.5	3	7.3	3	8.3	0	0	10	6.2
Kütüphanelerin yetersizliği	0	0	2	4.8	0	0	0	0	2	1.2
Kitaba ilişkin özellikler(içerik, kalınlık, fiyat, çeviri vb.)	0	0	2	4.8	3	8.3	0	0	5	3.1
Derslerde zorunlu okutulan kitaplar	0	0	2	4.8	2	5.5	4	11.1	8	5
Ruh hali	0	0	1	2.4	1	2.7	0	0	2	1.2
Sınav sistemi (KPSS, dersane)	0	0	0	0	3	8.3	6	16.6	9	5.6
Kitap okuma isteğine sahip olmamak	0	0	0	0	0	0	1	2.7	1	.6
Olumsuz etkileyen faktör yok	22	46.8	15	36.5	9	25	14	38.8	60	37.5

Kitap okuma alışkanlıklarını olumsuz etkileyen faktörleri sıralamaları istenen öğretmen adayları beklenenin aksine en çok (%37,5) olumsuz etkileyen bir faktör olmadığını vurgulamışlardır. Bunun dışında adaylar tarafından dile getirilen faktörlerin başında %26,8 ile "Ders yoğunluğu (ödevler, sınavlar vb.)" yer almıştır. Bu durumun kitap okumaya zaman bırakmadığı ifade edilmiştir. Ardından en çok belirtilen faktör ise %22,5 ile "Teknolojik araçlarla çok zaman geçirme (TV, bilgisayar, cep telefonu, sosyal medya vb.)" ve %10'luk oranla "çevre (aile, arkadaş, yurt ortamı)" olmuştur.

Aşağıda öğretmen adaylarının konuyla ilgili açıklamalarına örnekler verilmektedir:

Bölüme geldikten sonra daha bilinçli davranmaya başladım fakat yine de bilgisayar ve cep telefonu kısmen etkiliyor (Ö.A. 47)

Sosyal ortamlar, bilgisayar, internet, telefon (A.Ö. 107)

Hocaların zorla bir kitabı okutmaya çalışması beni kitaptan soğutuyor (Ö.A.54)

Sorumlu olduğumuz sınavlar (ales, kpss, okul sınavları) anlamsız ödevler (Ö.A.76)

Bizlerden okumamız istenen kitaplarda yer alan dil ve anlatım beni sürüklemiyorsa kitaba devam etmiyorum. Kitap seçiminde özgür bırakılmalı (Ö.A.77)

Çevirilerin kötü olması (Ö. A.85)

Yok, istedikten sonra muhakkak okunacak vakit bulunur (Ö. A. 109).

Öğretmen Adaylarının Yılda Ortalama Okudukları Kitap Sayısı

Öğretmen adaylarının yılda ortalama okudukları kitap sayılarına ilişkin verileri içeren tablo aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 10. Türkçe öğretmeni adaylarının yılda ortalama okudukları kitap sayıları

Kitap sayısı	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5	8	19.0	5	13.9	6	19.4	8	25.8	27	19.3
6-10	12	28.6	8	22.2	7	22.6	8	25.8	35	25.0
11-20	15	35.7	11	30.6	13	41.9	9	29.0	48	34.3
21 ve üstü	7	16.7	12	33.3	5	16.1	6	19.4	30	21.4

Tabloya göre, Türkçe öğretmeni adaylarının yılda ortalama okuduğu kitap sayısı % 34,3'lük bir oranla 11-20 arasında yer almaktadır. Bunu % 25,0 ile 6-10 aralığı izlemektedir. 2. sınıflar dışında tüm sınıflarda genel ortalamaya uygun bir dağılım olduğu görülmektedir. 2. sınıflarda birinci sırayı 21 ve üstü (% 33,3) sonucunun alması olumlu bir farklılık olarak yansımaktadır. Toplamda % 59,3 oranıyla 6-20 arası kitap okuyan grubun birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Buna göre adaylar genel olarak “orta düzeyde okuyan okuyucu” grubuna girmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türkçe öğretmeni adaylarının kitap okuru olarak taşıdıkları özellikleri, ilgi ve tercihlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmada elde edilen sonuçlarına göre; hem tüm sınıflar düzeyinde hem de genel toplamda (% 43,7) öğretmen adaylarının serbest zamanlarını değerlendirmek için tercih ettikleri etkinliklerin başında “kitap okuma”nın geldiği tespit edilmiştir. Bunu “gezmek/arkadaşlarla vakit geçirmek (% 13,7)” ve “spor yapmak (% 9,3)” izlemektedir. Benzer şekilde Gümüş vd.’nin (2011) öğretim elemanları ve öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin % 86’sının serbest zamanlarını müzik dinleme, % 76’sının kitap okuma, % 67’sinin internette gezinme vb. etkinlikler ile geçirdiği saptanmıştır. Aslantürk (2008) sınıf öğretmenlerinin % 30,5’inin serbest zamanlarında televizyon seyrettiğini, % 30,0’unun kitap okuduğunu, % 11,3’ünün internette sohbet ettiğini belirlemiştir. Bozpolat (2010) Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarını değerlendirdiği çalışmasında öğrenim görülen bölüme göre sevmeye boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirlemiştir. Ancak Türkçe Öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının kitap okumayı sevmeye boyutundaki tutumunun “tamamen katılıyorum” düzeyindeyken diğer bölümlerde okuyanların tutumunun “katılıyorum” düzeyinde olduğunu saptamıştır. Aynı çalışmada alışkanlık boyutunda da Türkçe öğretmeni adaylarının tutumunun “tamamen katılıyorum” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda “kitap okuma”nın genel olarak öğretmenler/öğretmen adayları arasında, özelde de Türkçe öğretmeni adayları arasında serbest zamanı değerlendirilmede çok tercih edilen bir etkinlik olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı (% 63,7) okuma alışkanlığının kazandırılması/kazanılması gereken dönemin “ilkokul” olduğunu belirtmiştir. Kaynaklar okuma alışkanlığının gelişmesinde “çocukluk, gençlik ve yetişkinlik” dönemlerinin önemli olduğunu belirtirken, özellikle okulöncesi eğitim almayan öğrencilerin okuma becerilerinin en düşük düzeylerde kaldığını, okulöncesinde okuma-yazma eğitimi alan çocukların birinci sınıfta daha kısa sürede bu becerileri kazandığını dile getirmektedir. Bu durum okumanın genel olarak ilkokul dönemi ve sonrasında kapsamasına karşın ilkokul ve sonrasında okuma alışkanlığındaki gelişimin üst düzeyde olması için okulöncesi dönem eğitime önem verilmesi gerektiğini göstermektedir (Çocuk Vakfı, 2006).

Araştırma sonuçlarına göre okuma alışkanlığı ve okuma kültürünün gelişmesinde etkili olan kişilerin başında “öğretmenler (% 64,3)” ve “arkadaşlar (% 43,9)” gelmektedir. Akagündüz, Top ve Alkan’ın (2011) çalışmasında, 9.-12. sınıflara kitap okuma sevgisi aşılarda daha etkili olan kişiler sorulmuş, ilk sırayı % 60 oranıyla kişinin kendisinin istekli olması cevabı almıştır. Bu cevabı takip eden unsurlar % 12’lik oranlarla (bu çalışmada ön plana çıkan) arkadaşlar ve öğretmenlerdir. Arı ve Demir’in (2013) çalışmasında da öğretmen adayları kendi isteklerinin % 40, arkadaş etkisinin % 22, öğretmenin % 19, anne-babanın % 12, kardeşin de % 5 oranında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Can, Türkyılmaz ve Karadeniz (2010) 8-12. Sınıf öğrencilerini kapsayan çalışmasında öğrencilerin okuma sıklığında “babanın eğitim durumu” nun etkili olduğu tespit edilmiştir. Lisansüstü eğitim gören babaların çocuklarının ilkökul, ortaokul ve lise mezunu babaların çocuklarına göre daha sık okudukları saptanmıştır. Odabaş, Odabaş ve Polat (2008) ise özellikle eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babaların okuma alışkanlığı kazandırılmasında çocukları üzerinde etkili olduğunu, anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe okuma eğiliminin arttığını saptamıştır.

Kitap okuma alışkanlığının ve kültürünün edinilmesinde çocukların örnek alabilecekleri kişilerin olması önemli bir etkidir. Bu noktada bu çalışmada elde edilen sonuçlar, özellikle öğretmen, arkadaş ve aile faktörünün okuma alışkanlığının kazanılmasındaki önemini ortaya koymaktadır. Tüm bunlara karşın Ankara’da yapılan bir araştırmaya göre, bireylerin kitap okuyup okumamalarına ilişkin olarak ailelerin çoğunlukla (% 65,1) tepkisiz oldukları, bu oranın alt sosyo-ekonomik bölgelerde daha da yükseldiği (% 77,8) sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz, 2011). Batur vd. (2010) öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı üzerinde anne ve babanın eğitim durumunun etkisini araştırmış ve anlamlı bir fark tespit edememişlerdir. Bu durum araştırmacılar tarafından okuma alışkanlığının aile ortamında kazandırılmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu çalışmada da aile bireylerinin (anne, baba, kardeş) öğretmen adaylarının okuma alışkanlığında etkili olan kişiler arasında 3. sırada geldiği fakat yüzde olarak düşük oranlarda kaldıkları saptanmıştır (anne % 18,1; baba % 16,1; kardeş % 16,1).

Gültekin’e göre (2011), evde ebeveynler, yetişkin abla ve ağabeyler, okulda öğretmenler, okul ve sokak çevresinde arkadaşlar içinde okuyan kişi görmeyen bir çocuğun hayatında kitabın yerinin olması mümkün değildir. Bu nedenle çocuk ve gençlerin kitap okuma alışkanlığı kazanmalarında en fazla sorumluluğun öncelikle ailelere, daha sonra da öğretmenlere düştüğünü ifade etmektedir. Yılmaz (2011) da okuyan bir aileye (özellikle anne ve babaya) sahip olmanın bireylerin okuma alışkanlığını artırdığını/olumlu etkilediğini belirtmektedir. Buna karşın araştırmalara bakıldığında bu çalışmadan farklı olarak “kişinin kendisinin istekli olması” açıklaması ön plana çıkmakta, bu çalışmada öne çıkan öğretmen ve arkadaş faktörü daha düşük oranlarda kalarak ikinci ya da üçüncü sıralarda yer almaktadır. Aile fertlerinin ise tüm çalışmalarda geri planda kaldığı görülmektedir. Bu durum tüm önemine karşın toplumumuzda ailelerin çocukların okuma alışkanlığı ve kültürü üzerinde olumlu etkilerinin az olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adayların kitap okuma amaçlarının başında “ders nedeniyle araştırma yapmak (% 73,9)” ve “sınavlarda sorumlu tutulma” (% 68,3) gelmekte, üçüncü sırada “edebi haz almak için” (% 58,1) okuma yapanlar yer almaktadır. Geçgel ve Burgul’un (2009) çalışmasına göre de öğretmen adaylarının % 40,7’si “kendini geliştirmek”, % 32,4’ü bir şeyler öğrenmek için, sadece % 10,1’i edebi/estetik haz almak için okumaktadır. Yılmaz, Köse ve Korkut’un (2009) çalışmasına göre de üniversite öğrencilerinin % 56,7’si ders için, % 52,9’u

bilgilenme için, % 31,7'si de boş zamanı değerlendirmek için kitap okumaktadır. Tokay Argan, Argan ve Kurulgan (2008) üniversite öğrencilerinin % 63,3'ünün ders kitabı için, % 18,7'sinin ders dışı kitaplar için kütüphaneden yararlandığını tespit etmiştir. “Ders nedeniyle araştırma yapma”, “sınavlarda sorumlu tutulma” gibi nedenlerle kitap okuma amaçlarının ön plana çıkması Maurois'in belirttiği okuma tipleri arasından “iş için okuma” tipinin Türkçe öğretmeni adayları arasında hâkim olduğunu göstermektedir. Bu tip okumada “okurun okuduğu metin ya da kitaptan beklentisi vardır. Bu durumda okur okuduğunu unutmamak için kendini not tutmak ya da not almak zorunda hisseder. Yani bu tür okumada okur örneğin: ‘...bir kitapta belirli bilgileri, anahatlarını, tasarladığı halde zihinde bir yapıyı tamamlayabilmek için gereken ham maddeleri bulmak için okuyan..’ kişi konumundadır” (Gültekin, 2011). Gültekin'e göre (2011), kitaptan zevk almak için okuyanlar etken okur tipine girmektedir. Bu türden okuma bir bakıma okuru yaşamın ya da yazarın gerçekleriyle karşı karşıya getirmektedir. Bu tür okuma alışkanlığı olanlar sağlıklı bir okuma edinimine ulaşmıştır. Buna göre, Türkçe öğretmeni adaylarının daha çok edebi haz almak için değil iş için okuma yaptıkları, dolayısıyla tam olarak istenilen düzeyde, sağlıklı bir okuma edinimine sahip olmadıkları düşünülebilir. Can vd.'nin (2010) çalışmasında benzer bir sonuç ortaöğretim öğrencilerinde de görülmüştür. 8.-12. sınıflar üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin % 39,1'i öğrenme amacıyla, % 22,0'si serbest vakitlerini değerlendirmek için, % 10,7'si de rahatlamak için okuduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar da araştırmacılar tarafından öğrencilerin büyük bölümünün okumayı bir yaşam tarzı haline getiremediği şeklinde yorumlanmıştır.

Bu araştırmanın verilerine göre Türkçe öğretmeni adaylarının okumayı tercih ettikleri kitap türleri arasında “edebi eserler” (% 78,3), tercih ettikleri edebi türler arasında da “roman” (% 68,1) birinci sıradadır. Yapılan araştırmalar genel olarak benzer sonuçları ortaya koymaktadır. Yıldız, Ceran ve Sevmez'in (2015) çalışmasına göre Türkçe öğretmeni adaylarının okumayı tercih ettiği materyallerin başında % 32,5 ile “edebi türler”, edebi türlerin başında ise % 55 ile roman ve hikâye gelmektedir. Aynı şekilde Geçgel ve Burgul da (2009) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en çok okudukları ilk dört edebi türün; roman, öykü, şiir ve deneme olduğunu saptamıştır. Yılmaz vd.'nin (2009) Bilkent Üniversitesinde yaptıkları çalışmanın sonucuna göre de öğrencilerin % 61,5'i edebi türlerden (roman, öykü ve şiirden) hoşlanmaktadır. Akagündüz vd. (2011) lise öğrencileri tarafından da en çok okunan türlerin %52 ile roman ve hikâye olduğunu belirlemiştir. Ayrıca ilk ve orta dereceli okullarda okuyan öğrencilerin %71,13'ünün en çok okumayı tercih ettiği tür romandır (MEB, 2007). Bu durum genel olarak çocuklar ve gençler arasında en çok edebi eserlerin, edebi eserler içerisinde de en çok roman ve hikâye türünün tercih edildiği sonucunu ortaya koymaktadır.

Öğretmen adaylarının okuyacakları kitaplara ulaşmak için tercih ettikleri yol “kütüphaneden ödünç almadır (% 84,3)”. İkinci olarak yakın bir oranda (% 79,3) “satın alma” gelmektedir. Yapılan araştırmalarda bu çalışmadan farklı olarak “kütüphaneden ödünç alma”nın pek tercih edilmediği görülmektedir. Kurulgan ve Çekerol'un (2008) çalışmasına göre öğrencilerin % 65'i okuyacağı kitabı satın almakta, %17'si kütüphaneden ödünç alma yolunu tercih etmektedir. Hacettepe ve Bilkent üniversitesinde okuyan öğrencilerin % 85,6'sının okuyacağı kitabı satın aldığı, %44,2'sinin kütüphaneden ödünç almayı tercih ettiği görülmüştür (Yılmaz vd., 2009). Özensoy ve Şimşek'in (2011) çalışmasında görüşme yapılan 7. sınıf öğrencileri kitapları genellikle satın aldıklarını, bazen de yakın çevreden (arkadaş akraba vb.) ödünç aldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler okul kütüphanelerini yetersiz bulmaları/kütüphanedeki kitapların onlara hitap etmemesi nedeniyle kütüphaneden ödünç

kitap almadıklarını ifade etmişlerdir. Odabaş vd. (2008) de çalışmalarında üniversite öğrencilerinin % 72,7'sinin kütüphaneden yılda en fazla üç kitap ödünç aldığı dolayısıyla kütüphanelerden yeterince yararlanmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2011 de yaptığı "Türkiye Okuma Haritası" araştırmasına göre de genellikle kütüphaneden yararlanma ihtiyacı duyulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe öğretmeni adayları bu çalışmanın verilerine göre yılda ortalama 11-20 arasında (% 34,3) kitap okumaktadır. Bunu % 25,0 ile 6-10 aralığı izlemektedir. Okuma alışkanlığı düzeyini belirlemede Amerikan Kütüphane Derneğinin önerdiği ölçüt, dünyada en yaygın kabul gören ölçüttür. Buna göre; yılda 1-5 arasında kitap okuyanlar, "az okuyan okuyucu", 6-20 arası okuyanlar "orta düzeyde okuyan okuyucu", 21 ve üstü kitap okuyanlar "çok okuyan okuyucu" sınıfına girmektedir (Kurt ve Ungan, 2015). Dolayısıyla Amerikan Kütüphane Derneğinin önerdiği ölçüte göre Türkçe öğretmeni adayları "orta düzeyde okuyan okuyucu" grubuna girmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2011) tarafından yayınlanan "Türkiye Okuma Kültürü Haritası"nda da Türkiye'de kişi başına yılda ortalama 7,2 kitap okunduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın sonuçları bahsi geçen verileri desteklemektedir. Yıldız vd. (2015) tarafından, Türkçe öğretmeni adaylarının genel olarak (% 37,59) yılda 6-10 arası kitap okuduğu tespit edilmiştir. İkinci sırada (% 25) 11-15 kitap, üçüncü sırada ise (% 17,5) 1-5 kitap aralığının geldiği belirlenmiştir. Geçgel ve Burgul (2009) öğretmen adaylarının % 48'lik bölümünün yani yaklaşık yarısının yılda 12 kitap okuduğunu ve orta düzeyde okuyan okuyucu olduğunu belirlemiştir. % 16,1'inin yılda 2 kitap okuduğunu ve az okuyan okuyucu sınıfına girdiğini, % 12,2'sinin de yılda 21 ve daha fazla kitap okuduğunu ve çok okuyan okuyucu sınıfına girdiğini tespit etmiştir. Arı ve Demir (2013) de öğretmen adaylarının yaklaşık % 80'inin yılda 1-12 kitap okuduğunu, bu aralık içerisinde en yüksek oranın % 37,1 ile 3-7 kitaba ait olduğunu belirlemiştir. Susar Kırmızı vd. (2014) 217 Sınıf öğretmeni adayından 80'inin yılda 1-5 arasında, 8'inin 21 ve üstünde, 119'unun 6-20 arasında kitap okuduğunu, 10'unun da hiç okumadığını belirtmektedir. Bu çalışma da öğretmen adaylarının ortalama yarısının orta düzeyde okuyan okuyucu grubuna girdiğini göstermektedir. Ayrıca Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan 5 ilçede yapılan bir araştırmaya göre de "en çok kitap okuyan yaş grubu" bu çalışmanın örneklemini oluşturan gençlerin yaşlarını da kapsayan 15-24 yaş aralığı olarak saptanmıştır (Yılmaz, 2011). Sonuç olarak yapılan çalışmalar, öğretmen adaylarının orta düzeyde okuyan okuyucu sınıfına girdiğini ortaya koymaktadır.

Ortaokul öğrencileri için yapılan çalışmalar da benzer sonuçları içermektedir. Demirel, Çetintaş ve Sünbül (2011) 5.-8. Sınıf öğrencilerin % 30'unun yılda 25'ten fazla kitap okuduğunu (çok okuyan okuyucu), % 21'inin ise 1-5 arası kitap okunu (az okuyan okuyucu) belirlemiştir. Dolayısıyla ortaokul öğrencilerinin yaklaşık yarısının orta düzeyde okuyan okuyucu sınıfına girdiği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya göre, öğretmen adayları kitap seçimlerinde daha çok kitabın "konusunu (% 84,3), yazarını (% 80,6) ve dil ve anlatım özelliklerini (% 51,2)" dikkate almaktadır. Akagündüz vd. (2011) göre 9.-12. Sınıf öğrencilerinin kitap seçimini etkileyen faktörlerin başında % 73 ile "konu" gelmektedir. Kolaç'ın (2007) sınıf öğretmeni adaylarının okuyucu profilini belirlemek için yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının kitap seçimini % 33,9 ile "kitabın konusu" nun % 31,0 ile "kitapla ilgili yorumlar"ın etkilediği belirlenmiştir. Geçgel ve Burgul (2009) öğretmen adaylarının en çok "kitabın konusuna (% 68,7)", ikinci olarak da "yazarına (% 6,4)" dikkat ettiğini belirlemiştir. Farklı olarak Yıldız, Ceran ve Sevmez (2015)

Türkçe öğretmeni adaylarının okumalarında etkili olan faktörlerin başında “arkadaş tavsiyesi” geldiğini saptamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığının (2011) yaptığı “Türkiye Okuma Haritası” araştırmasına göre Türkiye’de % 45,3 ile kitapların rastgele seçildiği ancak kitap seçimini en çok etkileyen /yönlendiren ölçütün % 61,5 oranıyla “tavsiye” olduğu; % 84,2 oranında yazar, % 90,16 oranında yayın evi tercihi yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalarda genel olarak “kitabın konusu”, “yazarı” gibi unsurların ön plana çıkması öğretmen adaylarının kitapları rastgele değil belirli özelliklere göre seçtiğini/tercih ettiğini göstermektedir ki bu da okuma kültürü açısından önemli bir noktadır.

Kitap okuma alışkanlığını olumsuz etkileyen faktörleri sıralamaları istenen öğretmen adayları beklenenin aksine birinci sırada kendilerini olumsuz etkileyen bir faktör olmadığını vurgulamışlardır (% 37,5). Türkçe öğretmeni adaylarının kitap okuma alışkanlıklarını olumsuz etkileyen nedenlerin başında ise “ders yoğunluğu (% 26,8)” ve “teknolojik araçlarla (TV, bilgisayar vb.) çok zaman geçirme (% 22,5)” gelmektedir. Konu ile ilgili araştırmalar benzer sonuçları ortaya koymaktadır. Yıldız vd. (2015) Türkçe öğretmeni adaylarının okumalarına engel olan unsurların % 32,5 ile “arkadaşlarla vakit geçirme”, % 22,5 ile “bilgisayar ve internet kullanımı” ve “derslerin yoğunluğu” olduğunu belirlemiştir. Arı ve Demir (2013), ilköğretim bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının daha fazla kitap okumasını engelleyen nedenlerin başında “internet ve televizyon”un geldiğini (%32), bunu “ders yoğunluğu”nun (% 28) takip ettiğini saptamıştır. Akagündüz vd.’nin (2011) çalışmasına göre de kitap okumanın önündeki engellerin başında “bilgisayar ve televizyon” ve “derslerin yoğunluğu” gelmektedir. Kuş ve Türkyılmaz’a (2010) göre Sınıf öğretmeni ve Türkçe öğretmeni adaylarının az okuma nedenleri “işlerin/derslerin yoğun olması (% 27)” ve “sınavlara hazırlık (% 22)”tır. Saracaloğlu vd. (2009) de üniversite öğrencilerinin yeterince kitap okuyamama sebeplerini; “fiyatların yüksekliği, arkadaşlarla sohbetin daha çekici gelmesi, derslerin yoğunluğu ve televizyon seyretmeyi tercih etme” olarak belirlemiştir. Hacettepe ve Bilkent Üniversitesi öğrencileri de (% 60,6) bilgisayar kullanımı ve TV izlemenin okuma alışkanlığını azalttığını belirtmektedir (Yılmaz vd., 2009).

Yapılan çalışmalar ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilerin okuma alışkanlığını olumsuz etkileyen nedenlerin de benzer olduğunu göstermektedir. Şahin (2009) 6-8. Sınıf öğrencilerinin kitap okumalarına engel olan en önemli nedenlerin ders yoğunluğu ve sınavlara hazırlık olduğunu (% 67), 7. sınıf öğrencileriyle çalışan Özensoy ve Şimşek (2011) ise bu nedenlerin medya; internet, televizyon ve bunların yanında maddi imkânsızlıklar ve arkadaş çevresi olduğunu belirtmektedir. Aral ve Aktaş (1997) Ankara’da dört ve beşinci sınıf öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada çocukların hafta içi televizyon izlemeye ve ders çalışmaya, hafta sonu da televizyon seyretmeye daha çok zaman ayırdıklarını tespit etmiş, resim yapma, müzik dinleme, kitap okuma gibi diğer etkinliklere ise az zaman ayırdıklarını belirlemiştir. Can vd. (2010) de 8-12. Sınıf öğrencilerinin okumama sebeplerini; ödevlerin çok olması, internette gezinme ve okuma eyleminin sıkıcı bulunması olarak saptamıştır. Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007) günde 0-1 saat televizyon izleyen, 0-1 saat bilgisayar kullanan 5. sınıf öğrencilerinin yaklaşık % 60’ının çok kitap okuyan okuyucu olduğunu belirlemiştir. Günde 4 saat ve üzeri televizyon izleyen öğrencilerde bu oranın % 45,1’e, 4 saat ve üzeri bilgisayar kullanan öğrencilerde ise % 35,5’e düştüğü belirlenmiştir. Demirel vd. (2011) de 1 saatten fazla bilgisayar kullanan öğrencilerin okuma alışkanlığının olumsuz etkilendiğini saptamıştır. Dolayısıyla yapılan çalışmalarda sadece öğretmen adaylarında değil genel olarak genç nesilde *ders yoğunluğunun, televizyon izlemeye ve bilgisayar kullanımına ayrılan vaktin fazlalığının* okumayı olumsuz etkilediği sonucuna varılmaktadır.

Okuma alışkanlığının ve kültürünün küçük yaşlarda kazanıldığı düşünülürse onlara bu alışkanlığı kazandıracak kişilerin başında gelen Türkçe öğretmenlerinin gerekli donanımına sahip olarak mezun olmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Okullarda okuma kültürünün temeli olan okuma alışkanlığının kazandırılabilmesi için öncelikle Türkçe ve Edebiyat ders kitaplarında edebi değeri yüksek, nitelikli metinler kullanılmalı, okumaya, araştırmaya yönelik etkinlikler, yarışmalar yapılmalıdır. Okullarda öğretmenler, evlerde ebeveynler çok okuyan çocukları/gençleri ödüllendirerek teşvik etmeli, öğrencilerin/öğretmen adaylarının okumaya zaman ayıramamasına neden olacak kadar çok ödev verilmemelidir. Evde, okulda/çevrede kitap vb. okuyan rol modeller göremeyen bir çocuğun okuma alışkanlığı kazanması pek mümkün olmadığı için evde anne-baba ve kardeşler, okulda öğretmenler okuyarak örnek olmalı, okuma saatleri düzenlenerek okuma onların hayatının bir parçası haline getirilmelidir. Gerek ev gerekse okul ortamında zaman ayrılarak okunan kitap hakkındaki düşünceler, öğretmen adayları ile (okullarda öğrencilerle) paylaşılmalı, onların da düşüncelerini paylaşmalarına imkân verilmelidir. Kütüphanelerde çocukların ve gençlerin okuma eğilimlerine uygun, ilgilerini çekebilecek nitelikte kitaplara yer vermeli, kütüphaneler mekân/ortam olarak da çekici hale getirilmelidir. Ayrıca, öğrenciler okuyacakları kitapları kendileri seçebilmeli, kitap fuarlarına katılımları sağlanmalı, çocuklara/gençlere/öğretmen adaylarına önemli şair, yazar, araştırmacı vb. ile söyleşi yapma imkânları sunulmalıdır. Özellikle Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümlerine “okuma kültürü” dersi konulmalı, öğretmenlere okuma kültürünün geliştirilmesi konusunda hizmet içi uygulamalı eğitimlerin verilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akagündüz, A. R., Top, Y., Alkan, M. F., Yalçın, İ., Ataş, A. E., Düzgünoğlu, G. & Akpınar, V. (2011). “Kitabın hayat bulduğu an”-kitap okuma alışkanlığı oluşturmak. *Uluslararası Katılımlı Okuma Kültürü Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)*, 23-24 Ocak 2010, Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Aksaçlıoğlu, A. G., & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 21(1), 3-28.
- Aral, N., & Aktaş, Y. (1997). Çocukların televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları sürenin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 99-105.
- Arı, E., & Demir, M. K. (2013). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Anadili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 116-128.
- Aslantürk, E. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının okuma ilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılması* (Unpublished Master's Thesis). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü., & Canlı, S. (2006). Okuma kültürü üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 277-296.
- Batur, Z., Gülveren, H., & Bek, H. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 32-49.
- Bozpolat, E. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(1), 411-428.
- Can, R., Türkyılmaz, M., & Karadeniz, A. (2010). Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-21.

- Çocuk Vakfı. (2006). Türkiye gerçeği: Okumama alışkanlığı. Türkiye'nin okuma alışkanlığı karnesi. *Çocuk edebiyatı okulu*. Retrieved from <http://www.cocukvakfi.org.tr/>.
- Demirer, V., Çetintaş, D. Y., & Sünbül, A. M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar ve internet kullanımları ile kitap okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki: Konya ili örneği. *İlköğretim Online*, 10(3), 1028-1036.
- Geçgel, H., & Burgul, F. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okuma ilgi alanları: Çanakkale örneği. *Türk Bilim Araştırma Vakfı/TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(3), 341-353.
- Gültekin, A. (2011). Türkiye'de okuma kültürüne ilişkin engeller ve sorunlar. *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları*, İstanbul: Erdem Yayınları.
- Gümüş, A., Sayılan F., Aksoy, H. H., Sağdıç, İ., Uysal, M., Coşkun, M. K., Tural, N. K., Günlü, R. & Temelli, S. (2011). Öğretim elemanları ve üniversite öğrencileri ne okuyor. *Uluslararası Katılımlı Okuma Kültürü Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)*, 23-24 Ocak 2010, Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Kalkınma Bakanlığı (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. Ankara, <http://www.kalkinma.gov.tr/>.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kolaç, E. (2007). *Sınıf öğretmeni adaylarının okuyucu profili*. Anadolu Üniversitesi VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, 27-29 Nisan 2007, pp. 209-214.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2011). *Türkiye okuma kültürü haritası*. Retrieved from <http://www.kygm.gov.tr/TR,36/turkiye-okuma-kulturu-haritasi-arastirmasi-sonuclari-ac.html>
- Kurt, E., & Urgan, S. (2015). Türkçe öğretmenlerinin okuma alışkanlıkları üzerine nitel bir araştırma. *International Journal of Language Education and Teaching, UDES 2015 (special edition)*, 623-645.
- Kurulgan, M., & Çekerol, S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 237-258.
- Kuş, Z., & Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni adaylarının okuma durumları: (ilgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini kullanım düzeyleri). *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 24(1), 11-32.
- MEB. (2007). *Öğrencilerin okuma düzeyi*. Ankara: EARGED. Retrieved from http://www.meb.gov.tr/earged/earged/okuma_duzey.pdf
- MEB. (2015). *Okuma kültürü ve z-kütüphane çalıştay sonuç raporu ve sonrası için planlama*. Retrieved from <http://z-kutuphane.meb.gov.tr/>
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y., & Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Özensoy, A. U., & Şimşek, İ. (2011). Çocuğun dilinden okuma kültürü. *Uluslararası Katılımlı Okuma Kültürü Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)*. 23-24 Ocak 2010, Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Samur, A. Ö. (2016). *Okuma kültürü nasıl kazandırılır, okulöncesi dönem/0-6 yaş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N., & Karsakaloğlu, N. (2009). Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerileri ile okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 187-206.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara. Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Ankara: Tudem Yayıncılık.

- Susar Kırmızı, F., Fenli, A., & Kasap, D. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile okuma alışkanlıklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 354-367.
- Şahin, A. (2009). İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 215-232.
- Tokay Argan, M., Argan M., & Kurulgan, M. (2008). Kitaplara ilişkin biçimsel özelliklerin okuyucu tutumları üzerine etkisi. *Bilgi Dünyası*, 9(1), 179-206.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, D., Ceran, D., & Sevmez, H. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları profili. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 141-165.
- Yılmaz, B. (2011). Okuma kültürü: Ankara örneğinde sosyolojik bir yaklaşım. *Uluslararası Katılımlı Okuma Kültürü Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)*. 23-24 Ocak 2010, Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Yılmaz, B., Köse, E., & Korkut, Ş. (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 22-51.

Atıf için:

Fırat, H., & Coşkun, M. V. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının kitap okuma kültürü: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 7(1), 145-162. <http://ebad-jesr.com/>